

Pirjo Karttunen
Konserniohjausosasto / Talous- ja hallintoyksikkö

Muistio
22.11.2023

VN/27387/2023

LIIKENNE- JA VIESTINTÄMINISTERIÖN ASETUS VÄYLÄVIRASTON MAKSULLISISTA SUORITTEISTA

PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Väyläviraston maksullisista suoritteista annetun liikenne- ja viestintäministeriön asetuksen (1254/2021) voimassaolo päättyy 31.12.2023. Asetus on annettava uudelleen sen voimassaolon päättymisen vuoksi.

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi saman niminen uusi asetus. Asetuksen pykäläsisältö säilyy lähes voimassa olevaa asetusta vastaavana. Ainoastaan asetuksen 2 § 3 kohdan ja 3 § 9 kohdan sekä liitteen 3 kohdan säädösnumerointia on tarkennettu. Kiinteämaksuisten julkisoikeudellisten suoritteiden maksut säilyvät nykyisellään.

Asetuksen olisi tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024 ja se olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2025. Viraston maksullinen toiminta on euromääräisesti pientä eikä ehdotetun asetuskauden aikana ole odotettavissa merkittäviä muutostarpeita hinnoitteluun.

Toimivaltapykälät:
Valtion maksuperustelaki (150/1992) 8 §.

NYKYTILA

Väyläviraston maksuista säädetään 23.12.2021 annetulla liikenne- ja viestintäministeriön asetuksella (1254/2021), joka on voimassa 31.12.2023 saakka. Asetuksen liitteenä on maksutaulukko, jossa määritellään kiinteämaksuisten julkisoikeudellisten suoritteiden euromääräiset maksut.

VALMISTELU

Asetus on valmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä yhteistyössä Väyläviraston kanssa.

Asetusluonnos on ollut lausuntokierroksella 17.10. – 16.11.2023. Asetusluonnoksesta pyydettiin lausunnot keskeisiltä toimijoilta ja sidosryhmiltä. Lisäksi lausuntopyyntö on ollut kaikille avoimesti kommentoitavana Lausuntopalvelu.fi –palvelussa. Lausuntoja saatiin 17 kpl, joista 10 lausunnossa ei ollut lausuttavaa. Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry ehdottaa lausunnossaan asetuksen 3 § 1 mom 1 kohdan tarkentamista ja perustelumuistion muuttamista vastaamaan lainsäädäntöä infran sijoittamisen osalta, koska viestintäverkkojen sijoittamisessa noudatetaan sähköisen viestinnän palvelulakia, ei ratalakia tai valtion kiinteistövarallisuuslakia. Vastaavat säännökset ovat myös maankäyttö- ja rakennuslaissa. Cinia Oy, Telia Finland Oyj, Energiategollisuus, DNA Oyj ja Elisa Oyj yhtyvät Ficomin lausuntoon, sen kantoihin ja ehdotettuihin muutoksiin.

Maksuasetuksessa on kyse siitä, miten viraston suoritteet hinnoitellaan, tarkoituksena on säätää suoritteiden maksullisuus ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista. Lisäksi maksuperustelain 2 § 1 momentissa säädetään: ”jos muulla lailla tai laissa olevan valtuutuksen nojalla annetaan tästä laista poikkeavia säännöksiä, noudatetaan niitä tämän lain sijasta”. Maksuperustelain toissijaisuus on siten lain soveltamisala huomioiden tässä yhteydessä ymmärrettävä niin, että lakia ei sovelleta, kun muualla säädetään tai määrätään jostakin maksuun tai hintaan liittyvästä asiasta.

Valtiovarainministeriö puoltaa asetusehdotusta esitetyn mukaisesti.

KESKEISET VAIKUTUKSET

Julkisoikeudellisten suoritteiden tuottojen on arvioitu olevan noin 0,9 milj. euroa vuodessa ja kustannusvastaavuus olisi 100 %. Liiketaloudellisesti hinnoiteltujen suoritteiden tuotot on arvioitu olevan noin 6,5 milj. euroa vuodessa ja kustannusvastaavuus olisi 101 %. Tuotoista viraston toimintamenomomentille 31.01.03 kertyy noin 0,1 milj. euroa vuodessa ja perusväylänpidon momentille 31.10.20 noin 7,3 milj. euroa vuodessa.

Maksullinen toiminta	TP 2022	TAE 2023	Arvio 2024 - 2025
<i>Julkisoikeudelliset suoritteet</i>			
- Tuotot	1,0 M€	1,3 M€	0,9 M€
- Kv-%	100 %	100 %	100 %
<i>Liiketaloudelliset suoritteet</i>			
- Tuotot	7,9 M€	6,4 M€	6,5 M€
- Kv-%	119 %	103 %	101 %
<i>Maksullinen toiminta yhteensä</i>			
- Tuotot	8,9 M€	7,6 M€	7,4 M€
- Kv-%	117 %	102 %	101 %

ASETUKSEN SÄÄNNÖSKOHTAISET PERUSTELUT

1 § Soveltamisala

Tässä asetuksessa säädetään Väyläviraston julkisoikeudellisista suoritteista ja niiden maksuperusteista sekä muista maksullisista suoritteista perittävistä maksuista.

2 § Kiinteämaksuiset julkisoikeudelliset suoritteet

Pykälän sanamuoto vastaa voimassa olevaa asetusta lukuun ottamatta 3 kohtaa, jonka säädösnumerointia on teknisesti tarkennettu.

Valtion maksuperustelain (150/1992) 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuja maksullisia julkisoikeudellisia suoritteita, joista Väylävirasto perii liitteen mukaiset kiinteät maksut, ovat seuraavat suoritteet:

- 1) ratalain (110/2007) 28 a §:ssä tarkoitettu tasoristeyslupa;
- 2) hakemuksen käsittelymaksu alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta annetussa laissa (1121/2005) tarkoitettuun poikkeukseen 10 §:n mukaisesta avustusrajoituksesta;
- 3) ratalain (110/2007) 40 §:n mukaisesti myönnettävä poikkeuslupa koskien lain 37–39 §:ssä säädettyjä kieltoja ja rajoituksia;
- 4) liikenteenohjaus rautateiden ratapihojen vaihtotyöliikenteessä ja
- 5) ratalain (110/2007) 28 c §:ssä tarkoitettu lupa rautatien ylittämiseen.

Kohta 1) perustuu ratalakiin ja sen mukaisesti tasoristeyksen rakentamiseen tai siirtämiseen valtion rataverkolla on oltava Väyläviraston lupa. Uusia lupahakemuksia tulee väylänpito-toimintoon 0-3 kappaletta vuosittain. Lupahakemukset voivat olla hyvin erilaisia, jonka vuoksi käsittelyprosessin laajuus saattaa vaihdella suuresti. Tämä johtuu mm. haettavan tasoristeyksen sijainnista, sen johdosta vaadittavasta selvitystyöstä ja maastokäynneistä.

Kohta 2) perustuu lakiin alusten jääluokista ja jäänmurtaja-avustuksesta. Laissa määritellään yleiset jäänmurtaja-avustuksen antamiseen liittyvät asiat, mutta 10 §:n 4 momentin nojalla Väylävirasto voi hakemuksesta myöntää yksittäistapauksessa alukselle oikeuden jäänmurtaja-avustukseen satamaan tai alueelle, jonne avustamista on lain 3 momentin mukaisesti rajoitettu. Laissa määritellään edellytykset poikkeukseen. Hakemuksia tulee merenkulku-toimintoon vaihtelevasti, yleensä 5-25 kappaletta vuodessa.

Kohta 3) suorite perustuu ratalain (110/2007) 40 §:n poikkeamisvallasta, jonka mukaisesti säädetään, että radanpitäjä voi myöntää poikkeuksen 37-39 §:ssä säädetyistä kielloista ja rajoituksista, jos tie- tai rautatieliikenteen turvallisuus ei vaarannu eikä radanpidolle aiheudu haittaa. Poikkeamispäätökseen voidaan liittää tarpeellisia ehtoja. Poikkeuslupa-anomuksia ei tule vuosittain.

Kohta 4) ratapihojen liikenteenohjauksella rautateiden vaihtotyöliikenteessä tarkoitetaan ratapihoilla tehtävää muuta kuin ratalinjalla liikkumiseen tarvittavaa vaihtotyötä, mm. kaluston järjestelyä, vaunujen yhdistämistä sekä vaihtotyöveturien aiheuttamaa liikenteenohjauksen tarvetta. Kyseessä on ratamaksun perusmaksuun kuulumaton palvelu.

Kohta 5) perustuu ratalakiin ja Väylävirasto voi myöntää luvan ylittää rautatie tasoristeyksessä moottorikelkalla tai muulla maastoajoneuvolla vain runkoverkon ja TEN-verkon ulkopuoliselle rataosalle. Erityisistä syistä voidaan ylityslupa myöntää runkoverkon ja TEN-verkolla olevan tasoristeyksen yhteyteen. Ylityslupa voidaan myöntää vain, jos lupahdoin varmistetaan, että maastoajoneuvon käyttö ei vahingoita rataa tai rautatiealueen rakenteiden toimivuutta, haittaa radanpitoa eikä vaaranna liikenneturvallisuutta. Tarvittaessa ylityslupa voidaan myöntää määräaikaisena. Lupia hakevat kunnat tai matkailuyritykset Lapissa pääosin mahdollisten uusien moottorikelkkareittien tekemistä varten.

3 § Maksulliset muut suoritteet

Pykälän sanamuoto vastaa voimassa olevaa asetusta lukuun ottamatta 9 kohtaa, jonka säädösnumerointia on teknisesti tarkennettu.

Valtion maksuperustelain 7 §:ssä tarkoitettuja suoritteita, jotka Väylävirasto hinnoittelee liiketaloudellisin perustein, ovat:

- 1) sopimus johdon, rakennelman tai laitteen sijoittamisesta rautatiealueelle sekä sopimus rautatiealueella tehtävästä työstä;
- 2) rautateiden liikkuvan kaluston koeajoradan käyttö;
- 3) raideliikennelaissa (1302/2018) tarkoitetut rataverkon käytön lisäpalvelut;

- 4) huoneistojen, rakennusten, rakennelmien ja rakennettujen kiinteistöjen käyttöoikeuden vuokraaminen;
- 5) Väylävirastossa tuotettujen menetelmien, tietojärjestelmien, ohjelmien, audiovisuaalisten tuotteiden, painotuotteiden ja muun tietoaineiston myynti ja käyttöoikeuden luovuttaminen sekä käyttö- ja tukipalvelut ulkopuolisille;
- 6) Väyläviraston henkilöstön käyttö ulkopuolisissa koulutus- tai konsultointitehtävissä taikka muissa asiantuntijatehtävissä sekä koulutuspalvelut;
- 7) toimeksiantoon perustuvat tutkimus- ja tilastopalvelut;
- 8) valokopiot, telekopiot, sähköiset tallenteet ja muut jäljennökset sekä niiden lähettäminen, lukuun ottamatta 2 momentissa tarkoitettuja kopioita ja tulosteita;
- 9) raideliikennelain (1302/2018) 10 §:n mukaiset turvallisuusjohtamisjärjestelmän edellyttämät yhteentoimivuuslausunnot sekä käyttö- ja koekäyttöluvat; ja
- 10) toimeksiantoon perustuvat muut Väyläviraston suoritteet.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 34 §:n 2 momentissa tarkoitettua tiedon esille hakemisesta sekä saman lain 34 §:n 3 momentissa tarkoitettujen kopioiden ja tulosteiden antamisesta perittävistä maksuista päättää Väylävirasto ottaen huomioon, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 34 §:ssä säädetään.

Kohta 1) Kyseessä on rautatiealueella tehtävä työ tai rakennelmien ja laitteiden sijoittaminen rautatiealueelle. Toimenpiteinä on ratelain 36 §:n mukaisten sopimusten valmistelukustannusten lisäksi mm. sopimusten valvonta- ja katselmuskustannukset sekä johdon, rakennelman tai laitteen sijoittamisesta perittävä korvaus. Selvyyden vuoksi todetaan, että työmaa-alueesta perittävä maanvuokra määräytyy edelleen lain oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta mukaan.

Kohta 2) Koeajoraiteistoa on käytetty vuodesta 2009 alkaen, koska liikkuvan kaluston hyväksynnälle välttämättömiä käyttöönottokoeajoja varten on oltava käytössä mm. yhteentoimivuusdirektiivin nojalla annetun yhteentoimivuuden teknisen eritelmän viittaaman standardin EN 14363 edellyttämä ympäristö. Suomen rataverkko poikkeaa eräiltä nimellismitoiltaan kaikkien muiden EU-jäsenvaltioiden rataverkosta, joten oloihimme sopivaa koeajoympäristöä ei ole muualla tarjolla. Koeajoraiteisto on rakennettu turvaamaan edellytykset kalustovalmistajien ja liikennöitsijöiden tasapuoliseen kohteluun ja mahdollistamaan eurooppalaisen lainsäädännön vaatimat kulkuominaisuuskokeet. Kokeiden tulosten perusteella turvallisuusviranomaisen voi myöntää kaluston käyttöönottoluvan. Koeajo-radan käyttöjä on 0-3 kertaa vuodessa.

Kohta 3) rataverkon käytön lisäpalvelut ja oheispalvelut. Rautatielain nojalla annetun rautatieliikenteen harjoittajille tarjottavista palveluista annetun valtioneuvoston asetuksen (1489/2015) perustelumui-
stion mukaan ainoastaan valtion rataverkon haltijana toimivan Väyläviraston tarjoamien lisäpalveluiden hinnoittelussa tulee noudattaa maksuperustelakia. Muilta osin palveluiden hinnoittelu perustuu raideliikennelakiin ja sen taustalla olevaan rautatiemarkkinadirektiiviin. Tämän mukaisesti maksuasetuksen kohta 3 tarkoittaa ainoastaan liiketaloudellisia suoritteina hinnoiteltavia raideliikennelain (1302/2018) mukaisia lisäpalveluja.

Kohta 4) koskee valtion kiinteistövarallisuutta sekä valtion irtainta omaisuutta. Kiinteistövarallisuuden luovutuksesta, vuokrauksesta ja erityisten oikeuksien myöntämisestä säädetään ns. luovutuslaissa (laki oikeudesta luovuttaa valtion kiinteistövarallisuutta 973/2002) ja irtaimen omaisuuden luovuttamisesta talousarviolaisissa ja –asetuksessa (laki valtion talousarviosta 423/1988, asetus valtion talousarviosta 1243/1992). Sekä luovutuslaissa että talousarviolaisissa ja sen nojalla annetussa asetuksessa säädetään luovutusten ym. vastikkeellisuudesta (käypä arvo/käypä hinta/käypä vastike/liiketaloudellisin perustein määräytyvä vuokra), josta voidaan poiketa erikseen säädetyissä tilanteissa. Pääosin kohdan toiminta koostuu ratakiinteistötoimen palveluista sekä kiinteistöjen ja levähdysalueiden vuokraustoiminnasta.

Kohta 5) menetelmien, tietojärjestelmien, ohjelmien, audiovisuaalisten tuotteiden, painotuotteiden ja muun tietoaaineiston myynti ja käyttöoikeuden luovuttaminen sekä käyttö- ja tukipalvelut ulkopuolisille.

Kohta 6) henkilöstön käyttö ulkopuolisissa koulutus- tai konsultointitehtävissä taikka muissa asiantuntijatehtävissä sekä koulutuspalvelut.

Kohta 7) toimeksiantoon perustuvat tutkimus- ja tilastopalvelut.

Kohta 8) valokopiot, telekopiot, sähköiset tallenteet ja muut jäljennökset sekä niiden lähettäminen, lukuun ottamatta 2 momentissa tarkoitettuja kopioita ja tulosteita.

Kohta 9) Turvallisuusjohtamisjärjestelmällä on varmistettava kaikkien organisaatioiden toimintaan kuuluvien riskien hallinta. Rataverkon haltijan on otettava turvallisuusjohtamisjärjestelmässään huomioon rautatieliikenteen harjoittajien toiminnan vaikutukset rataverkkoon sekä huolehdittava siitä, että kaikki rautatieliikenteen harjoittajat voivat toimia yhteentoimivuuden teknisten eritelmien ja kansallisten turvallisuussääntöjen sekä turvallisuustodistuksessa vahvistettujen edellytysten mukaisesti. Suorite sisältää radan ja kaluston yhteentoimivuuslausunnot (koeajolausunnot, käyttöönottolausunnot, ulottumalausunnot, erikoiskuljetusluvut) ja radan laitteiden ja radanpidon kemikaalien luvat (koekäyttöluvut, käyttöluvut).

Kohta 10) toimeksiantoon perustuvat muut Väyläviraston suoritteet.

4 § Eräitä julkisoikeudellisen suoritteen maksun perintää koskevia säännöksiä

Pykälän sanamuoto vastaa voimassa olevaa asetusta. Pykälässä säädetään peruutettujen hakemusten, kielteisten päätösten ja uudelleen käsiteltävien hakemusten maksuista.

Asetuksen liite

Asetuksen liitteenä oleva kiinteämaksuisten julkisoikeudellisten suoritteiden hinnasto säilyy voimassa olevan hinnaston mukaisena, lukuun ottamatta 3 kohdan tekstiosaa, jonka säädösnumerointia on teknisesti tarkennettu.

5 § Voimaantulo

VOIMAANTULO

Esitetään, että asetus tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2024 ja olisi voimassa 31 päivään joulukuuta 2025.